

การพัฒนาและการจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร
Development and Management of Digital Intellectual Repository
Silpakorn University

สุนิศา รอดจินดา, นพตล เอกผาชัยสวัสดิ์

หอสมุดสาขา วังท่าพระ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
e-mail: rodjinda_s@silpakorn.edu

บทคัดย่อ

การพัฒนาและการจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นหนึ่งในโครงการวิจัยชุดของมหาวิทยาลัยศิลปากร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร มีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือเพื่อการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุง ประชากรคือ นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร ที่สังกัดในหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 354 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาข้อมูลการจัดการคลังปัญญาจากสถาบันต่าง ๆ ในประเทศไทย 4 แห่ง และศึกษาข้อมูลการจัดการผลงานทางวิชาการจากคณะวิชา/หน่วยงานที่ตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ 9 แห่ง รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พบว่า มหาวิทยาลัยศิลปากรควรจัดตั้งคลังปัญญาเพื่อเป็นศูนย์กลางรวบรวม เก็บรักษา และเผยแพร่ผลงานวิชาการของมหาวิทยาลัย มีการเข้าถึงอย่างเสรีและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการดำเนินงาน จึงสร้างรูปแบบเพื่อพัฒนาและจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร ชื่อว่า “CREATION model” ได้แก่ เนื้อหาสาระของคลังปัญญาดิจิทัล (C = Content of Silpakorn University repository) การค้นคืนและการแสดงผล (RE= Retrieve and results) การกำหนดสิทธิ์โดยผู้ทรงสิทธิ์และประชาคมมหาวิทยาลัยศิลปากร (A= Authorization by owner rights and Silpakorn University community) เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับคลังปัญญา (T = Technology for repository) อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร (I = Identity of Silpakorn University) การเข้าถึงแบบเสรี (O = Open access) และความต้องการของประชาคมมหาวิทยาลัยศิลปากร (N = Needs of Silpakorn University community) ผลการประเมินความเหมาะสมและรับรองรูปแบบการพัฒนาและการจัดการคลังปัญญาโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อนำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร และประเมินผลในการปฏิบัติงานของคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ

มีความพึงพอใจในระดับมาก การศึกษาการใช้คลังปัญญาดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบ “CREATION model” ในภาพรวมแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการสืบค้นและการแสดงผลการสืบค้น ด้านการเข้าถึงและการกำหนดสิทธิ์ และด้านอัตลักษณ์ พบว่า ความต้องการรูปแบบคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เฉพาะอย่างยิ่งด้านอัตลักษณ์ ส่วนความพึงพอใจที่มีต่อการใช้คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ:

คลังปัญญามหาวิทยาลัย, คลังสถาบัน, ภูมิปัญญามหาวิทยาลัย, ภูมิปัญญาสถาบัน

Abstract

This project was a R & D project, aiming to development methods and aimed to develop digital institutional repository of Silpakorn University. The research processes were divided into 4 stages as follows: 1): basic data analysis, 2) research instruments design, 3) model testing, and 4) evaluation and improvement. A group of 354 research samples were students, lecturers and staffs who affiliated with Silpakorn University, Thapra Palace Campus. The research instruments were questionnaire and interview to collect data from 4 institutions in Thailand to investigate their repository administration and management, and from 9 faculties/divisions in Silpakorn University, Thapra Palace Campus about their scholarly works management. The collected data was quantitatively, qualitatively analyzed using statistical package and frequency, percentage, mean, standard deviation were presented.

The findings indicated that Silpakorn University should establish its institutional repository for all scholarly works of the university to collect, preserve and publish digitally and provide open access to content and operate with appropriate technology. The “CREATION model” was generated to develop digital institutional repository for Silpakorn University, whereas C= content of Silpakorn University repository, RE= Retrieve and results, A = Authorization by owner rights and Silpakorn University community, T=Technology for repository, I = Identity of Silpakorn University, O = Open access, N = Needs of Silpakorn University community. The results of the assessment and certificate the model by specialists were at highest level. The satisfaction of the model capacity, when applied to digital institutional repository, towards experts were at high level. The study of the use of digital institutional repository developed by “CREATION model” in four aspects, nameby, information resources, search & result methods, information

access & authorization, and uniqueness, were at high level especially uniqueness aspects. The users' satisfaction towards the digital institutional repository, Silpakorn University were also at high level.

Keywords:

Intellectual Repository, Institutional Repository, Digital Repository, University Repository IR

บทนำ

คลังปัญญา (Intellectual repository) หรือ คลังสถาบัน (Institutional repository) หรือคลังความรู้ (Knowledge repository) หมายถึง คลังทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของสถาบันหรือองค์กรหนึ่ง ๆ โดยถือเป็นหน้าที่หรือบริการของสถาบันในการจัดเก็บและสงวนรักษาผลงานหรือผลผลิตของบุคลากรหรือสมาชิกขององค์กรซึ่งถือว่าเป็นสมบัติอันมีคุณค่าให้คงอยู่ในระยะยาว รวมทั้งการจัดการและเผยแพร่ให้ผู้ใช้งานทั้งภายในและภายนอกสถาบันสามารถรับรู้ เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากผลงาน ส่งผลต่อชื่อเสียงและการยอมรับต่อสถาบัน (กุลธิดา ท้วมสุข, 2558) ในประเทศไทยห้องสมุดเริ่มมีการจัดตั้งและจัดการคลังสถาบันมาตั้งแต่ พ.ศ. 2549 ปัจจุบันมีการดำเนินงานคลังสถาบันในมหาวิทยาลัยจำนวน 11 แห่ง แต่มหาวิทยาลัยศิลปากรยังไม่มีคณะวิชาหรือหน่วยงานใดที่จัดตั้งคลังสถาบัน มีเพียงสถาบันวิจัยและพัฒนาที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการและประสานงานด้านการวิจัยและงานสร้างสรรค์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์และนักวิชาการทำการวิจัยและงานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นมหาวิทยาลัยศิลปะแห่งแรกในประเทศไทย โดยมีวิสัยทัศน์คือ ศิลปากรเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำแห่งการสร้างสรรค์ (Silpakorn is a leading creative university) ในการพัฒนาการวิจัยและการสร้างสรรค์เพื่อก้าวสู่การเป็นมหาวิทยาลัยที่ได้รับการยอมรับระดับชาติและนานาชาติ โดยมีเป้าประสงค์เป็นมหาวิทยาลัยวิจัยเชิงสร้างสรรค์ เป็นการตอบสนองนโยบายรัฐบาลและสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ปฏิรูประบบการวิจัยของประเทศในสาขาวิชาทางศิลปะด้านทัศนศิลป์ ทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และนาฏศิลป์ เพื่อให้การสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ หากนับเฉพาะผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการของบุคลากรในสังกัดคณะวิชาที่วังท่าพระ ในปีงบประมาณ 2556 มีจำนวนรวม 199 เรื่อง เมื่อศึกษาเอกสารรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ประจำปีการศึกษา 2556 เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการผลงานทางวิชาการ โดยเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (Swot analysis) พบข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรจัดระบบการจัดเก็บข้อมูลผลงานวิชาการของอาจารย์ของคณะ 2) การบริหารจัดการงานวิจัยทั้งระบบเพื่อจัดการองค์ความรู้และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ 3) จัดสร้างระบบฐานข้อมูลและเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรวิจัยและงานวิจัยทั้งในและนอกคณะ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแผนระยะยาว พร้อมมีกลไกในการขับเคลื่อนและการติดตามที่ชัดเจน

ดังนั้น หอสมุดสาขา วังท่าพระ สำนักหอสมุดกลาง จึงมีแนวคิดที่จะจัดตั้งคลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจที่มีความสำคัญและเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้อง ทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ แนวทางการดำเนินงานจัดการคลังปัญญาที่ดี ซึ่งหอสมุดฯ จะได้นำคลังปัญญาต้นแบบนี้ไปใช้ในการดำเนินงานจัดการคลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร อันสามารถสะท้อนให้เห็นทุนทางปัญญาของมหาวิทยาลัยศิลปากรอย่างชัดเจนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. เพื่อการพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and development: R&D) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคลังปัญญาและการจัดการคลังปัญญา สภาพการณ์ การจัดการผลงานทางวิชาการ ความต้องการและรูปแบบคลังปัญญาดิจิทัลของประชาคม มหาวิทยาลัยศิลปากร

ด้านคลังปัญญาและการจัดการคลังปัญญา เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับการจัดการคลังปัญญา นโยบายการจัดการคลังปัญญา ทรัพยากรสารสนเทศ มาตรฐานการลงรายการ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการคลังปัญญา ตลอดจนการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ

ด้านสภาพการณ์การจัดการผลงานทางวิชาการของคณะวิชา/ หน่วยงานที่ตั้งในมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ ทั้งหมด 9 หน่วยงาน โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการผลงานทางวิชาการ นโยบายและแผน วิธีการจัดเก็บ ระบบการจัดเก็บ สถานที่จัดเก็บ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บ รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการคลังปัญญาที่ดี

ด้านความต้องการและรูปแบบคลังปัญญาดิจิทัลของประชาคม มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจัดตั้งคลังปัญญาสถาบันและรูปแบบคลังปัญญา ตามที่ประชาคมต้องการ

ในขั้นตอนที่ 1 นี้ เครื่องมือที่ใช้คือ การวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคลังปัญญาและการจัดการคลังปัญญา
2. ศึกษาคู่มือการจัดการคลังปัญญาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำนวน 4 แห่ง เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบในการจัดการคลังปัญญา
3. ศึกษาสภาพการณ์ในการจัดการผลงานทางวิชาการของหน่วยงานที่ตั้งอยู่ใน มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบในการจัดการคลังปัญญาของแต่ละหน่วยงาน จำนวน 9 หน่วยงาน

4. ศึกษาความต้องการและรูปแบบคลังปัญญาดิจิทัลที่ประชาคมมหาวิทยาลัยศิลปากร ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D)

ในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลวิเคราะห์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดและออกแบบรูปแบบที่เหมาะสมต่อการพัฒนาและการจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์รูปแบบการจัดการคลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. สร้างรูปแบบการจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. รับรองรูปแบบการจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยการใช้แบบสอบถามถามผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการคลังปัญญา จำนวน 5 คน

4. ดำเนินการพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัลมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยใช้โปรแกรม DSpace ตามรูปแบบการจัดการคลังปัญญา และประเมินผลความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการคลังปัญญา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ จำนวน 2 คน

ในการดำเนินการพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. นำรูปแบบการพัฒนาและจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อสร้างคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. ดำเนินการพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากรตามรูปแบบในขั้นตอนที่ 1 โดยการติดตั้งโปรแกรม DSpace เพื่อใช้ในการพัฒนาและการจัดการคลังปัญญา กำหนดโครงสร้างคลังปัญญา ได้แก่ การกำหนดชุมชนและชุมชนย่อย กำหนดประเภททรัพยากรสารสนเทศ กำหนดเมทาดาตาที่ใช้ในการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศ กำหนดเทมเพลตการลงรายการเมทาดาตา คัดเลือกทรัพยากรที่จะนำมาลง แล้วนำมาจัดทำเป็นไฟล์ดิจิทัลและจัดทำลายน้ำแสดงสิทธิ์ลงรายการเมทาดาตาตามโครงสร้างที่กำหนดและนำไฟล์ดิจิทัลเข้าสู่คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. การตรวจสอบ ในระหว่างการดำเนินการพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร นั้นได้ดำเนินการตรวจสอบเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม

4. การประเมินผลการปฏิบัติงานคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการคลังปัญญา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 5 คน

5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการประเมินผลรูปแบบคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2)

ในขั้นตอนนี้เป็นการแนะนำและทดลองใช้คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากคณะวิชา/ หน่วยงาน ที่สังกัดในมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ มีวิธีดำเนินการ

คือ จัดอบรมการใช้คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร และประเมินผลการอบรม ด้วยการใช้แบบประเมินผลการอบรม โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂)

ในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลการใช้และความพึงพอใจในการใช้คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากคณะวิชา/ หน่วยงาน ที่สังกัดในมหาวิทยาลัยศิลปากร

วิธีดำเนินการ มีดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามการใช้และความพึงพอใจในการใช้คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่ผู้เข้าอบรมในขั้นตอนที่ 3
3. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับคืนก่อนการนำไปวิเคราะห์

ข้อมูล

4. ประเมินผลการใช้และความพึงพอใจในการใช้คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการและพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

การจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร

1. สภาพการณ์การจัดการผลงานทางวิชาการของคณะวิชา/ หน่วยงาน จากการศึกษาการจัดการผลงานทางวิชาการของหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ และแนวความคิดรูปแบบการจัดการคลังปัญญาที่ดี จำนวน 9 หน่วยงาน โดยเป็นบุคลากรของแต่ละคณะวิชา/ หน่วยงาน รวม 18 คน พบว่า

ด้านการจัดการผลงานทางวิชาการ ส่วนใหญ่มีนโยบายการจัดเก็บผลงานทางวิชาการเป็นลายลักษณ์อักษรมีการวางแผนการจัดเก็บและให้บริการ ร้อยละ 66.6 ประเภทของผลงานวิชาการที่จัดเก็บ คือ รายงานวิจัย ร้อยละ 44.4 มีสถานที่จัดเก็บผลงานทางวิชาการแบบเป็นสัดส่วน ร้อยละ 55.6 และมีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บ ร้อยละ 66.6 หน่วยงานส่วนใหญ่ประสบปัญหาและอุปสรรค คือ สถานที่จัดเก็บมีเนื้อที่ไม่มีเพียงพอ ร้อยละ 33.3 และทุกแห่งเสนอแนะว่าควรมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่เก็บรวบรวมผลงานทางวิชาการ ร้อยละ 100

ด้านแนวความคิดรูปแบบการจัดการคลังปัญญาที่ดี จากการศึกษาในแต่ละคณะวิชา/ หน่วยงาน จำนวน 18 คน เสนอว่า ด้านนโยบาย มหาวิทยาลัยควรมีข้อกำหนดให้อาจารย์/ ผู้ทำวิจัยจัดส่งผลงานทางวิชาการเข้าคลังปัญญา ร้อยละ 27.8 ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดทำคลังปัญญา ร้อยละ 100 ส่วนการกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลตามประเภทของผู้ใช้บริการนั้น เสนอว่าผู้ใช้ควรสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทั้งทางบรรณานุกรม สารสนเทศ และเนื้อหาฉบับเต็มเมื่อใช้งานภายในเครือข่ายมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัยผ่านระบบ VPN โดยไม่มีการกำหนดสิทธิ์ใน

การเข้าถึงเนื้อหาฉบับเต็มหรือโดยเสรี ทั้งผู้ใช้ประเภทบุคลากรของมหาวิทยาลัย ร้อยละ 50 และบุคลากรภายนอก ร้อยละ 27.8

การกำหนดสิทธิ์เข้าถึงเนื้อหาฉบับเต็มเสนอว่าควรกำหนดสิทธิ์เข้าถึงเนื้อหาฉบับเต็ม โดยการอ่าน พิมพ์ และดาวน์โหลดได้ การแสดงสิทธิ์บนทรัพยากรสารสนเทศเสนอว่าควรแสดงสิทธิ์บนทรัพยากรสารสนเทศโดยการสร้างลายน้ำดิจิทัลแสดงกรรมสิทธิ์แบบมองเห็นด้วยตาเปล่า ร้อยละ 50 จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทำเนียบนักวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากรพบว่า ควรมีทำเนียบนักวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร ร้อยละ 100 และจุดเด่นที่ควรมีของคลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากรคือ การมีภาพผลงานศิลปะ ร้อยละ 38.9

2. ความต้องการและรูปแบบคลังปัญญาดิจิทัลของประชาคม มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม มีระดับความต้องการรูปแบบคลังปัญญาดิจิทัลในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านอัตลักษณ์ของคลังปัญญาดิจิทัล

ด้านความต้องการในการจัดทำคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ควรจัดทำคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร ร้อยละ 91.4

ด้านการพัฒนาและการรับรองรูปแบบการจัดการคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และการแจกแบบสอบถาม มาสร้างเป็นรูปแบบเรียกว่า “CREATION model” มีองค์ประกอบย่อยได้แก่

1. เนื้อหาสาระของคลังปัญญาดิจิทัล (C = Content of Silpakorn University repository) โดยจัดเก็บผลงานที่จัดทำโดยประชาคมมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ ประกอบด้วย อาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรของมหาวิทยาลัย เฉพาะผลงานที่มีเนื้อหาทางวิชาการ โดยจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล

2. การค้นคืนและการแสดงผล (RE = Retrieve and results) กำหนดให้มีทางเลือกสืบค้นขั้นพื้นฐาน การสืบค้นขั้นสูงโดยใช้ตรรกบูลีน การสืบค้น Browse การแบ่งชุมชนในหน้าจอหลักตามสาขาวิชาและภาควิชา

3. การกำหนดสิทธิ์โดยผู้ทรงสิทธิ์และประชาคมมหาวิทยาลัยศิลปากร (A = Authorization by owner rights and Silpakorn University community) โดยมี การเผยแพร่ทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบบรรณานุกรม สารสนเทศเชิง และเนื้อหาฉบับเต็ม ซึ่งเจ้าของผลงานทางวิชาการเป็นผู้กำหนดระดับการเข้าถึงเอกสารของผู้ใช้ และมีการแสดงสิทธิ์บนทรัพยากรสารสนเทศด้วยลายน้ำดิจิทัลแบบมองเห็นด้วยตาเปล่า

4. เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับคลังปัญญา (T = Technology for repository) โดยการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายเสมือนและโปรแกรมที่สามารถปรับเพิ่มหน่วยข้อมูลได้ตามต้องการ รองรับทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท รองรับมาตรฐาน OAI-PMH และสามารถค้นหาเอกสารฉบับเต็มโดยใช้ Google ได้

5. อัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร (I = Identity of Silpakorn University) โดยจัดเก็บผลงานทางวิชาการและการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะ การออกแบบ และโบราณคดี ของบุคลากรมหาวิทยาลัยศิลปากร และงานอันมีเอกลักษณ์เฉพาะของมหาวิทยาลัยศิลปากร เช่น มีภาพผลงานศิลปะ ชีวประวัติศิลปิน ทำเนียบนักวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร

6. การเข้าถึงแบบเสรี (O = Open access) ผู้ใช้ทุกประเภทสามารถเข้าถึงสารสนเทศทางวิชาการได้โดยเสรีไม่ต้องลงทะเบียนเป็นสมาชิก ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเนื้อหาฉบับเต็มโดยอ่านพิมพ์ และดาวน์โหลดได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาและใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

7. ความต้องการของประชาคมมหาวิทยาลัยศิลปากร (N = Needs of Silpakorn University community) มีการศึกษาความต้องการของประชาคมก่อนการดำเนินการพัฒนาคลังปัญญา นำผลความต้องการของประชาคมมากำหนดเป็นรูปแบบฐานข้อมูลคลังปัญญา มีการประเมินผลความพึงพอใจ และนำผลการประเมินผลความพึงพอใจมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ

จากร่างรูปแบบดังกล่าวได้มีการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความคิดเห็นว่า รูปแบบเหมาะสมในระดับมากที่สุด

การพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลการพัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล คณะผู้วิจัยได้พัฒนาคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยกำหนดนโยบายและโครงสร้างคลังปัญญา ตามรูปแบบ “CREATION model” ดังนี้

1. ส่วนของผู้ใช้คลังปัญญาดิจิทัล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

ผู้ใช้คลังปัญญา คือผู้ที่ต้องการใช้คลังปัญญาเพื่อค้นหาผลงานทางวิชาการ แบ่งเป็นสมาชิกชุมชนศิลปากร ได้แก่ อาจารย์ บุคลากร พนักงานและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยศิลปากร มีสิทธิ์ในการเข้าถึงระบบ คือ การสืบค้นข้อมูล การเข้าถึงเอกสารฉบับเต็มซึ่งเป็นไปที่เจ้าของผลงานระบุไว้ การสมัครสมาชิก การเปลี่ยนรหัสผ่าน การนำเข้าผลงานทางวิชาการ และบุคคลภายนอกมีสิทธิ์ใช้คลังปัญญาเพื่อการสืบค้นข้อมูล และการเข้าถึงเอกสารฉบับเต็มซึ่งสิทธิ์ในการเข้าถึงเป็นไปที่เจ้าของผลงานระบุไว้

ผู้ดูแลระบบ ได้แก่ ผู้มีสิทธิ์ในการเข้าถึง ดูแลและจัดการระบบคลังปัญญา

2. ส่วนของหน้าจอ การออกแบบหน้าจอ มีดังนี้

2.1 หน้าจอแรกแสดงเมนูหลัก ได้แก่ ชีวประวัติศิลปิน (Artist biography)

นักวิชาการ มศก. (SU Intellectual) วารสารของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ (SU Journal) และชุมชน (Communities in DSpace) รวมทั้งส่วนการสืบค้น ซึ่งแบ่งเป็น การสืบค้นด้วยเมนู Search การสืบค้นด้วยเมนู Advanced search และการสืบค้นด้วยเมนู Browse

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจการปฏิบัติงานของคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากรโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีความพึงพอใจในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสะดวกในการใช้งาน

2.3 ผลการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับคลังปัญญาพบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับดีมากสูงสุด คือ การช่วยเหลือ/ การอำนวยความสะดวก ด้านความรู้ที่ได้รับจากการอบรมพบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี

2.4 ผลการประเมินผลการใช้และความพึงพอใจในการใช้งานคลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยมีความต้องการใช้ในภาพรวมในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสืบค้นและการใช้ทางเลือกในการสืบค้นด้วย Browse ด้านประเภทของผลงานวิชาการข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ รายงานการวิจัย ด้านการสืบค้นข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ สืบค้นโดยใช้ทางเลือก Basic ด้านประเภทของผลงานทางวิชาการที่ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อมูลจากผลงานทางวิชาการ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการใช้คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการวิจัยแบ่งออกเป็น 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยด้านแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดทำในการจัดทำคลังปัญญา มหาวิทยาลัยทั้งจากการสัมภาษณ์บุคลากรของหน่วยงานที่มีการทำคลังปัญญา มหาวิทยาลัยและบุคลากรของมหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันในแง่ที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ควรให้ความสำคัญต่อการจัดเก็บผลงานทางวิชาการโดยกำหนดเป็นนโยบายให้หน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลงานเข้าร่วมในคลังปัญญา ดังนั้นจึงควรมีการนำเสนอให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำคลังปัญญา มหาวิทยาลัย และผลักดันให้มีข้อกำหนดให้อาจารย์/ผู้ทำวิจัยจัดส่งผลงานทางวิชาการเข้าคลังปัญญา

1.2 จากผลการวิจัยด้านแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดทำในการจัดทำคลังปัญญา มหาวิทยาลัยจากการสัมภาษณ์บุคลากรของมหาวิทยาลัยศิลปากรพบว่า มีข้อเสนอแนะด้านงบประมาณคือ ควรกำหนดงบประมาณสำหรับการจัดทำคลังปัญญา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดทำคลังปัญญาอย่างต่อเนื่อง เช่น งบประมาณด้านการจัดหาฮาร์ดแวร์ที่จะรองรับจำนวนทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลที่เพิ่มขึ้น งบประมาณด้านการพัฒนาโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพในการสืบค้นภาษาไทย เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่าความพึงพอใจที่มีต่อการใช้คลังปัญญาดิจิทัล มหาวิทยาลัยศิลปากร ในภาพรวมแม้จะอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นด้านที่ผู้เชี่ยวชาญด้านคลังปัญญาที่รับรองรูปแบบ CREATION model มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมในระดับมากที่สุด แสดงว่าในด้านรูปแบบ มีความเหมาะสมแต่ขนาดของภาพและข้อมูลไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กุลธิดา ท้วมสุข. (2554). *คลังสารสนเทศสถาบัน: เครื่องมือการจัดการทุนทางปัญญาขององค์กร*. เอกสารนำเสนอในการบรรยาย “แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุ่งสู่คลังปัญญา ห้องประชุม 1 อาคาร วิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. เข้าถึงได้จาก <http://soctech.sut.ac.th/km/ir>.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานวิทยทรัพยากร. (2561). “คลังปัญญาจุฬา ฯ เพื่อประเทศไทย CUIR –Chulalongkorn University Intellectual Repository. เข้าถึงได้จาก <http://cuir.car.chula.ac.th>.
- เปรมฤดี แทนมาลา. (2552). *การใช้คลังปัญญาจุฬาฯ เพื่อประเทศไทยของอาจารย์และนิสิต บัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัศรา อินทร์เล็ก. (2558). *การพัฒนาระบบคลังสารสนเทศผลงานนักศึกษา คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์เพื่อ การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Armstrong, M. (2014). Institutional repository management models that support faculty research dissemination. *OCLC Systems & Services*, 30(1), 43-51.